

Міжнародно-правові аспекти міграції та біженства

Глобалізація, воєнні конфлікти, економічні кризи та кліматичні зміни спричинили безпрецедентний рівень міграції населення у світі. Мільйони людей змушені залишати свої домівки у пошуку безпеки, кращих умов життя або просто виживання. Для українців від 24 лютого 2022 року це явище набрало ще більшого поширення, внаслідок повномасштабного вторгнення. Це, в свою чергу, породжує низку складних юридичних, політичних та гуманітарних питань, які потребують ретельного вивчення та вирішення на міжнародному рівні.

Поняття міграції та біженства не є новими. Проте, саме у ХХ столітті, на тлі двох світових воєн та численних конфліктів, виникла гостра потреба у міжнародно-правовому регулюванні цих процесів. Перші спроби уніфікувати підходи до визначення та захисту біженців були зроблені після Першої світової війни. Однак, найбільш значущим документом став Конвенція про статус біженців 1951 року, ухвалена під егідою ООН. Цей документ визначив основні принципи та стандарти захисту біженців, які й досі є фундаментом міжнародного права в цій сфері. Конвенція дає визначення поняття «біженець» та встановлює загальні підстави, на яких надається статус біженця. Конвенція забороняє будь-яку дискримінацію щодо біженців. Частиною прав біженці користуються на рівні з громадянами приймаючої їх країни, частиною — на тих же умовах, що й іноземці. Конвенція допускає вислання біженця в інтересах державної безпеки, але забороняє їх повернення до держави, з якої вони бігли, побоюючись переслідування.[1] Також питання про правовий статус біженців регулюють й інші міжнародні договори та угоди, а саме: Додатковий протокол до Конвенції про статус біженців 1967 року, Африканська Конвенція про конкретні аспекти проблем біженців у Африці 1969 року, Картахенська Декларація про права біженців 1984 року, є Статут Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців 1950 року, Загальна декларація прав людини 1948 року, та інші.

Відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про статус біженців (1951 р.) під біженцем розуміється особа, яка через об'ґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань.[2]

Соціальне піклування про біженців є сферою дії національного законодавства, і тому його стандарти не можуть бути регламентовані міжнародними угодами. Однак у відповідності до принципу відмови від будь-яких форм дискримінації біженці, що законно проживають на території держави, мають право на соціальне піклування в розмірах, передбачених,

як правило, для громадян країни проживання. Зокрема, глава IV Конвенції 1951 р. визначає, що біженці мають право на: 1) вирішення житлового питання; 2) на початкову освіту на рівні з громадянами тієї країни, в якій перебувають; 3) право на правосуддя; 4) право на працю, створення умов праці відповідно до національного законодавства країни, соціальне забезпечення, мають право на урядову допомогу, що передбачається для біженців; 5) біженці, згідно зі статтею 15 Конвенції, нарівні з іншими іноземцями мають право на створення неполітичних, некомерційних об'єднань, а також професійних спілок; 6) мають право займатись господарством, торгівлею, ремеслом, що не заборонені законодавством країни, в якій вони перебувають.

На додаток до цих прав держави-учасниці Конвенції про статус біженців зобов'язуються:

- Надавати біженцям, що проживають на їхній території, допомогу в тих випадках, коли їм потрібне сприяння іноземної держави, до якої вони не можуть звернутися; [3, с. 206]

- Надавати біженцям право вибору місця проживання і вільного пересування в межах країни за умови дотримання всіх правил, що зазвичай застосовуються до іноземців за тих самих обставин;

- Не обкладати біженців податками і зборами, вище тих, які за аналогічних умов стягуються і можуть стягуватися зі своїх громадян;

- Дозволити біженцям вивіз майна, привезеного з собою на їх територію, в іншу країну, в яку їм було надано право в'їзду.

Оскільки біженці та особи, що шукають притулку, користуються правами в країні перебування, вони також несуть певні обов'язки. Зокрема, вони зобов'язані дотримуватися місцевих законів та правил, а порушення цих правил може призвести до юридичних наслідків, включаючи депортацію.

Отже, проблема біженців є однією з найгостріших гуманітарних криз сучасності. Вона породжує численні соціальні, економічні та політичні наслідки як для країн походження біженців, так і для країн прийому. Незважаючи на всю складність проблеми, існує міцна міжнародно-правова основа для захисту прав біженців. Конвенція про статус біженців 1951 року та інші доповнювальні документи встановлюють мінімальні стандарти захисту та поводження з біженцями. Сучасні міграційні потоки мають більш складний характер, ніж раніше. Крім політичних переслідувань, причини біженства включають збройні конфлікти, природні катаклізми, кліматичні зміни та економічні труднощі. Це вимагає більш гнучких і адаптивних підходів до визначення статусу біженця та надання їм допомоги. Ефективне вирішення проблеми біженців вимагає тісної співпраці між державами, міжнародними організаціями, неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами. Спільні зусилля спрямовані на забезпечення дотримання прав біженців, сприяння їхній інтеграції в суспільство приймаючої країни та пошуку довгострокових рішень для вирішення причин біженства.

Література

1. Учасники проектів Вікімедіа. Конвенція про статус біженців – Вікіпедія. *Вікіпедія*.

URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Конвенція про статус біженців](https://uk.wikipedia.org/wiki/Конвенція_про_статус_біженців) (дата звернення: 11.10.2024).

2. Конвенція про статус біженців (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 28.07.1951 р. : станом на 10 січ. 2002 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text (дата звернення: 11.10.2024).

3. Лучинець М. Г. Права та захист біженців у міжнародному праві. С. 206.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/20619/1/права%20та%20захист%20біженців%20у%20міжнародному%20праві.pdf>.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**